

BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 40.

ZATERDAG 1 OCTOBER 1921.



Foto C. Steenbergh.

MODERNE LANDHUIZEN.
HUIZE „DENNENHUT” TE BILTHOVEN.



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

LIEN (13), UIT HET FRANSCH VAN ANDRÉ LICHTENBERGER, VERTAALD DOOR E. A. C. BUNK . . . BLZ. 470
 HET HUIS HOENLO, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD BLZ. 472—473
 DE WITTE VROUWE VAN DE HORST, DOOR WOUTER VAN RIESEN BLZ. 473
 DE KRAAG EN DE BEF, DOOR K. L. SCHAMP 474
 DE SEALYHAM TERRIER, DOOR D., GEÏLL. BLZ. 474—476
 DE KATTENBEKER VAN VLAARDINGEN, DOOR M. C. SIGAL JR EN F. W. DRIJVER BLZ. 476
 DE KERK VAN MIDWOLDE, DOOR J. H. SCHORER, GEÏLLUSTREERD BLZ. 476—477
 MODERNE LANDHUIZEN, DOOR A. B., GEÏLL. BLZ. 469, 478—479
 HOE DE DIEREN SPREKEN (SLOT), DOOR WILLIAM J. LONG, VERTAALD DOOR S. CILIA STOFFEL BLZ. 479
 RIGI-PANORAMA BIJ ZONSONDERGANG, ILLUSTRATIE 480

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.



LIEN.

(13) *Uit het Fransch van* ANDRÉ LICHTENBERGER.

JACK strekt zijn linkerarm met den boog, brengt den anderen, die hem spant, zachtjes achteruit, mikt, aarzelt, mikt nog eens. Hij schiet en de pijl vliegt weg. . . . De vogel ook. . . .

Met een scherpen gil springt Lien op, barst in lachen uit en klapt in de handen. Jack is een domoor. Nu kan hij weer opnieuw beginnen. En hij begint weer vijf keer, tien keer, twintig keer. Vergeefs. Nu eens verdwijnt de begeerde prooi, zonder dat Jack z'n wapen gespannen heeft, dan weer wacht ze, schijnt te spotten met den onmachtigen pijl, die naast haar neerkomt; en dan, met een ironisch getjilp, schudt ze 't kopje en vliegt de wijde lucht in. . . .

Maar langzamerhand worden de jagers door al die teleurstellingen verbitterd. De opwindung van de jacht is hun niet voldoende. Ze moeten de vreugde van den triomf smaken. Bij iedere nieuwe mislukking wordt Lien's bijtende spot kwetsender. De vluchtelingen worden uitgemaakt voor lafaards en ellendelingen. En Jack hoont ze smadelijk. Zij zou zoo onhandig niet zijn. Jack, gepikeerd, houdt haar aan haar woord, en reikt haar z'n boog. Dan moet zij 't maar eens probeeren. . . .

Lien probeert, doet haar vingers pijn aan het touw en raakt niet eens den boom, waarop ze mikt. Jack lacht. Lien's eerste opwelling is haar neefje een draai om z'n ooren te geven en het machteloze werktuig in tweeën te breken. Maar haar moordzucht heeft de overhand. Zij geeft Jack den boog terug met een hoogst waardigen blik. Jagen is werk voor mannen, niet voor vrouwen. En de vervolging wordt voortgezet.

Onder de boomen is het lastig dicht bij de vluchtelingen te komen, die te hoog gaan zitten. Het kleine hekje staat open. De jagers gaan naar den grooten weg. Een uitroep van vreugde ontsnapt hun. Tusschen welbekende bruine hoopjes huppelen en pikken tientallen musschen. De laagheid van hun natuurlijke neigingen toont duidelijk aan, dat ze onwaardig zijn te leven. De pijlen worden dan ook een voor een op hen afgeschoten. Lien doet ze vergezellen van steentjes en krachtige termen. Maar de musschen storen zich niets aan die scheldwoorden, noch aan de projectielen. Tot het

laatste oogenblik voldoen ze aan hun onsmakelijken eetlust en als ze wegvliegen, doen ze dat om tien meter verder weer te beginnen; en ze krijschen allerlei spotternijen, terwijl ze hun kopje heen en weer wiegen en hun paardevijgen met aandacht proeven.

Lien raast. Ze drukt Jack's arm zoo hard ze kan en mompelt met haat in haar stem:

„Je bent vreeselijk dom. Ik heb 't land aan je.”

Maar zonder te antwoorden, geeft Jack haar een teeken, dat ze moet zwijgen. Zij volgen de sloot langs den weg. En daar, tien pas voor hen uit, springt iets in de heg. 't Is geen musch. 't Is een heel klein vogeltje, haast niet grooter dan een vlinder. Hij roept: kwiekwie, met een vragend stemmetje, en klapwiekt vroolijk op een dunnen tak, die nauwelijks onder zijn gewicht buigt.

„Schiet,” fluistert Lien, „hij wil wegvliegen.”

Neen. Jack loopt nog twee meter verder, terwijl hij z'n adem inhoudt. Hij is zóó dichtbij, dat een sprong voldoende zou zijn, om den onvoorzichtige met de hand te pakken.

„Schiet!”

Nu tilt Jack z'n boog op. . . . spant hem. . . . Ja zeker, hij wil wegvliegen. . . . Een schok doet Lien's hart trillen. . . . Ze klemt de tanden open. . . . kromt haar vingers. . . . Het touw klapt tegen 't hout. . . . De pijl is afgeschoten. . . . De vogel roept niet meer kwiekwie. . . .

„Waar is hij?”

Maar Jack roept triomfantelijk:

„Die is er geweest! Die is er geweest!”

Hij is er inderdaad geweest. In het gras, beneden aan de heg, beweegt een hoopje bebloede veertjes. De twee vleugels zijn verbrijzeld. De kleine pootjes trillen.

Bleek, onbeweeglijk, blijft Lien staan met open mond, de armen slap langs 't lichaam. . . . Hoe! dat arme, kleine hoopje, dat pijn heeft en op sterven ligt, zwak en hijgend, dat is 't aardige vogeltje, dat zooeven z'n liedje zong voor de zon, dat vroolijk vogeltje, dat den goeden God dankte hem 't leven gegeven te hebben, dat misschien een nestje van mos had, waar z'n kindertjes hem vanavond vergeefs zullen wachten. Z'n kindertjes, die morgen ook dood zullen zijn. . . .

Lien ziet heel bleek. Ze klappertandt. Haar wangen trillen.

„Nu zul je niet meer zeggen, dat ik onhandig ben?”

Jack's stem klinkt onvast. Hij is ook bewogen. Voor geen geld zou hij 't kleine lichaampje, welks laatste stuiptrekkingen bedaren, aanraken. Toch neemt z'n trots de overhand en herhaalt hij z'n vraag:

„Hè, je zult niet meer zeggen, dat ik onhandig ben?”

Maar hij gaat een stap achteruit. Een Medusa kijkt hem dreigend aan. Lien's oogen schieten vonken. Plotseling stijgt 't bloed weer naar haar wangen en met gebalde vuisten schreeuwt ze woedend:

„Leelijkerd, waarom heb je hem doodgeschoten?”

De onrechtvaardigheid is te groot.

„Maar Lien, jij zei zelf. . . .”

Lien haalt boos haar schouders op. Wat, wat heeft ze hem gezegd? Natuurlijk heeft ze hem gezegd, dat hij moest schieten: als je een boog hebt, moet je hem gebruiken. . . . Maar 't was voor de grap, om pret te hebben. Ze wist wel, hoe onhandig hij was. Maar kon zij ook denken, dat hij in ernst dat arme vogeltje zou doodschieten, dat vooral, dat aardige, lieve diertje. . . . Lien's stem vult zich met tranen.

„Hij heeft jongen.”

Lien barst in snikken uit.

„We moeten hem beter maken.”

Jack bukt zich. Er beweegt niets meer. . . .

„Hij is dood.”

Hij is dood. 't Is onherroepelijk. Het is gebeurd. Geen wil ter wereld kan meer helpen. Het vogeltje is dood, zijn jongen zullen sterven. En hun bloed zal over Jack komen. Jack is een moordenaar, zooals Kaïn.

„Ik kan je niet uitstaan, ik speel nooit meer met je. Je bent te slecht.” Lien zwemt in tranen. Zij stampet met den voet. Verbijsterd steekt Jack z'n hand naar haar uit. Maar ze schreeuwt: „Raak me niet aan!” En als hij nog een stap naderkomt, gaat ze achteruit en zwaait krachtig haar tomafgooit en vrij onzacht zijn schouder raakt. Jack blijft verschrikt staan en zegt op verwijtenden toon:

„O, Lien!”

Maar zij luistert niet naar hem. Zij wil niet op dien grooten weg alleen blijven met een moordenaar, bij het lijk van zijn

slachtoffer. Onder hevige snikken, die haar pijn doen in haar borst, rent ze naar huis. Jack volgt haar langzamer. Hij heeft het doode vogeltje in de sloot laten liggen. Onder zijn arm houdt hij de mof. Hij voelt zich heel bezwaard over zijn misdaad. En dan heeft hij voor 't eerst de wispelturigheid en de onbewuste trouweloosheid van de vrouw gezien.

XVIII. EEN PARTIJTJE „VECHTEN”.

Jack is gekomen. Maar het regent. Geen kwestie van, in den tuin of aan het strand spelen. Hij moet wel genoeg nemen met spelletjes in huis te doen. Een mooie gelegenheid om een partijtje te vechten.

Lien en Jack zijn tegenover elkaar aan het tafeltje gaan zitten. Een vuil spel kaarten wordt uit de la gehaald. Lien deelt ze, terwijl ze rijkelijk haar duim bevochtigt, zooals ze Louise heeft zien doen, toen ze Bertha de kaart legde.

Nu zijn de kaarten verdeeld, in twee hoopjes. Het spel begint.

Jack houdt van spelen. Het is heel spannend de wisselvalligheden der fortuin te ondergaan, haar volgens haar luim de stukjes karton te zien verdeelen, hun onverwacht samentreffen en wisselingen voorbereiden, met één slag alle mogelijke verwachtingen op een dwaalspoor brengen en met een plotseling ingrijpen een schijnbaar onvermijdelijke ramp herstellen.

Daarin zitten tal van prikkelende, pittige, fijne genoegens. De overwinning geeft welverdiende voldoening; de bitterheid van de nederlaag wordt verzacht door de hoop op een komende revanche. De gombal zelf, de niet te versmaden inzet, is van niet veel belang vergeleken bij de heerlijke emoties, die het spel geeft.

Lien houdt er ook van. En zeker houdt ze er in de eerste plaats van om dezelfde redenen als Jack. Ja, de grillen van het toeval, de luimige invallen van 't geluk en 't ongeluk hebben een verfijnde, ongekende bekoring, brengen een zeer aangename opwindung te weeg. Maar, nietwaar? alles wordt vervelend, als men er misbruik van maakt. Bovendien, als men een partijtje vecht volgens de strenge voorschriften van deze edele sport, vereischt het een afleggen van de persoonlijkheid, wat Lien tegen de borst stuit. Als het spel, evenals het leven, aan onveranderlijke wetten onderworpen moest zijn, was 't geen genoeg meer, dan leek 't wel een les. Nu weet Lien door haar persoonlijk initiatief in het leven en in haar lessen een verscheidenheid aan te brengen, die de vervulling van de moeilijkste plichten minder vervelend maakt. Zij heeft dezelfde neigingen in het „vechten” en daarom is haar voornaamste plezier van 't spel valsch te spelen.

Ge moet dit niet verkeerd begrijpen. Lien speelt niet valsch uit hebzucht, voor 't armzalig genoeg Jack van een gombal te berooven. Het is meer dan eens gebeurd — omdat ze niet erg van gomballen houdt — dat ze haar winst aan den overwonnene aanbod. Als Lien valsch speelt is dat om een verheven reden, uit behoefte haar zelfstandigheid tegenover de fortuin te handhaven, zooals zij die wil handhaven tegenover Bertha en iedere andere erkende macht.

Het is ellendig zich in het leven te moeten onderwerpen aan een massa voorschriften, die het afschuwelijk banaal maken; een van de grootste vreugden is die voorschriften te overtreden. Het „vechten” zou gauw een corvee zijn, als je je aan die regels moest onderwerpen. Maar het is heerlijk dat ze bestaan, zoodat men 't plezier kan hebben ze te schenden. Zoo is 't „vechten” het beeld van het leven. Het te doen met valsch spelen wordt een soort verzet, een voortdurende ongehoorzaamheid, die een verfijnde genieting oplevert.

Daarom speelt Lien heel fijntjes en heel vlijtig valsch.

Terwijl Jack de kaarten voorzichtig op een hoopje legt zonder ze te bekijken, legt Lien ze nooit goed zonder er even stiekem in te loeren. En als er toevallig twee azen zijn, schuift zij ze altijd naast elkaar, als ze gelijke kaarten keeren liggen ze gereed om elkaar te steunen.

Het spel begint. Lien zorgt ervoor, dat Jack z'n kaart het eerst open legt, en dan, tegen den regel in, keert zij er twee of drie inplaats van één: zoo is 't dikwijls mogelijk, naar de waarde van de kaart van Jack, een slechte te spelen, als die van Jack mooi is, een heer als 't een vrouw is, of te „vechten” als het spel spannender gemaakt moet worden. En in plaats van haar slagen netjes naast zich op een stapeltje te leggen, legt Lien ze hier en daar verspreid. Op die manier is het gemakkelijk, als 't zoo voorkomt, de kaart, die 'n goede vangst verzekert, voor z'n beurt te laten terugkomen.

Jack, die een manlijke, grove natuur heeft, zoon van een artilleriekapitein, bemerkt den eersten tijd niets van deze

manoeuvres. Hij heeft met een mengeling van verbazing en bewondering de indrukwekkende rijen poppen langs zich heen zien trekken en hij heeft er niet over gedacht de onhandigheid, waarmee z'n nichtje zoo dikwijls verscheiden kaarten tegelijk liet zien, te verdenken. Maar op den duur komt alles aan het licht. Lien heeft de grenzen der brutaliteit overschreden. Durfde ze niet op zekeren dag klaveren aas driemaal achter elkaar terug laten komen? Dat was te erg. Jack is heel boos geworden en van dat oogenblik af houdt hij haar goed in het oog.

En Lien heeft er nog veel meer plezier door gekregen. Zoolang Jack niets vermoedde, was het maar een half plezier. Lien verijdelde alleen het toeval. Terwijl het nu, nu zijn oogen geopend zijn, niet meer alleen de onpersoonlijke fortuin is, die ze moet dupeeren: een neef, die ouder is, dan zij zelf, die met Latijn gaat beginnen, lukt 't Lien weleens de loef af te steken.

Haar voldoening is dus dubbel groot.

Maar Lien is een middelmatige goochelaarster. En bovendien is Jack's wantrouwen verscherpt. Ze wordt dan ook dikwijls betrap. Telkens weer begint ze met haar bedriegelijke praktijken stokstijf te ontkennen. Het is zoo heerlijk, zonder enig gewetensbezwaar of vrees voor straf te liegen! Ze liegt dan ook zelfs tegen alle waarschijnlijkheid in, met een onbeschaamdheid, die Bertha, getuige van 't geschil, ergert. Het lijkt wel of haar protest heviger is, naarmate haar bedrog duidelijker blijkt.

Dikwijls eindigt Jack, die of twijfelt of er genoeg van heeft, met toegeven en dan geniet Lien den trots der overwinning. Maar andere keeren weigert hij zich te laten afzetten, houdt vol, dreigt de kaarten met geweld af te nemen of het spel in den steek te laten. Dit laatste is op zich zelf vervelend; het eerste niet minder: een eigenaardige strijd, die naar alle waarschijnlijkheid zal moeten eindigen met de nederlaag van Lien en de tusschenkomst van een hogere autoriteit.

Lien wacht zich dan ook wel, de dingen tot het uiterste te drijven. Plotseling verandert zij van toon, bekent en maakt, nu zij niet meer ontkennen wil, gebruik van haar verleidelikheden. Ja, 't is waar, ze heeft zich vergist; maar ze had 't niet expres gedaan. Natuurlijk is het aas voor Jack. Maar kom, hij is zoo'n lief neefje, hij moest 't haar maar geven, hij is zoo knap, zoo handig! Hij zou nog twee azen overhouden, terwijl zij er geen enkel meer heeft. . . . Als zij er vier had, zou ze hem er stellig een of twee geven. (Dat heeft ze inderdaad meer dan eens gedaan om het spel interessanter te maken).

Deze redeneeringen en smeekbeden brengen Jack in 'n bijzondere verlegenheid. Ontegenzeggelijk veranderen zulke handelwijzen het karakter van het eigenlijke spel. Daar juist de grillige beslissingen der fortuin de voornaamste bekoring zijn, is het spel niets meer waard, als je ze verbetert. Jack's geest is vast doordrongen van deze logische redeneering. Maar hij is niet bij machte duidelijk den samenhang voor Lien uiteen te zetten, die nog veel minder in staat is het te vatten. Zoo gebeurt het dus, dat hij, den strijd moede, ten slotte zijn twee azen aan Lien afstaat en zelfs in ruil, krachtens een nieuwe inbreuk op de regels, een heer aanneemt, hartenheer de mooiste van alle, als belooning voor z'n goedgunstigheid.

Zoo wordt het „vechten” in plaats van een weinig interessant tijdverdrijf, dat alleen geregeerd wordt door de fantasie van het toeval, een oneindig schrandere, psychologische kunst met fijne, smakelijke afwisseling.

Handigheid, tegenwoordigheid van geest, koelbloedigheid, veinzerij, verleiding, de meest verschillende gaven der ziel worden er in betrokken; en zoo worden de meest verscheidene en fijnste aandoeningen opgewekt. Lien vindt in haar spel vier azen en geeft er twee aan haar tegenpartij, die zij met voldoening vernedert, terwijl ze zich behaaglijk voelt over haar eigen edelmoedigheid. En verder heeft ze de diepere voldoening, ze weer van hem terug te winnen door een reeks van handelingen, die even goed uit haar sluwen geest als uit haar reeds ontwaakte ijdelheid voortspruiten.

Bertha, de stevige Luthersche, geeft Louise haar bezorgdheid over dezen geest van list en bedriegerij te kennen. Hoe zou zij eruit kunnen zien, dat die onschuldige kunstgrepen van Lien niets anders zijn dan een voorbereiding voor haar rol van vrouw, van schepsel, dat dubbel onderdrukt wordt en door den man en door het leven, dat zal moeten verleiden om de baas te zijn en listen gebruiken om de slechte behandeling van het lot krachteloos te maken?

(Wordt vervolgd).



Foto C. Steenberghe.

HET HUIS HOERLO BIJ OLST, VOORGEVEL.

HET HUIS HOERLO.

VAN Olst, het groote welvarende dorp met de schilderachtige kerk, die, vermoedelijk omstreeks het jaar 1100 gesticht, in de 13de eeuw verbouwd werd en toen zijn tegenwoordig uiterlijk kreeg, is 't geen lange tocht, en een zeer mooie tocht door een eerst boomrijke en weldra boschrijke streek, naar 't wataostelijker ongemeen statig vertoon maakt. Eigenlijke bijgebouwen zooals die bij de meeste oude buitenplaatsen het voorplein flankeren, ontbreken hier, en zoo liggen wijd voor het huis uitgespreid al dadelijk de groene grastapijten met de kleurige bloemenslingers. Er is niets ouds aan den gevel, dien ge hier te aanschouwen krijgt: in 1897 is voor het oude huis dat toen een streng-eenvoudigen klassieken witten voorgevel bezat, door zuilen verdeeld en door een driehoekig fronton overtopt, een ondiep maar breed gebouw gezet, naar het ontwerp van den architect J. J. van Nieukerke, die hier een gevel deed optrekken, welke niet van oorspronkelijkheid getuigt maar toch wel van een navolging, die smaakvol en gelukkig kan genoemd worden. Door deze verbouwing werd het huis een aantal vertrekken rijker, en groeide zijn oorspronkelijk zeer klein voorhuis tot een ruime hall.

De breede trap, die op den achtergrond van de hal naar de bovenvertrekken voert, is nog de oorspronkelijke, wat ook van het vrij simpele stucwerk ter weersijden van dezen opgang gezegd kan worden. Overigens is in de rest van het huis weinig van het oude over, en uitwendig is ook aan den achterste gedeelte in den loop der tijden, en vooral in den laatsten tijd, heel wat veranderd; zoo is toen de toren ten behoeve van de watervoorziening verhoogd en is hier en daar wat bijgebouwd en gewijzigd. Toch bezit het hier door zijn grillige lijnen! en uitbouwsels, door de het huis gansch omringende gracht ook, nog iets van het karakter van een oud kasteel, dat de illusie om vijanden te weerstaan, al

lang heeft laten varen, maar nog zijn Heer tot een statig en enigszins geïsoleerd verblijf wil strekken. Nu, dat is Hoerlo zeker, en comfortabel en ruim is het, na alle verbouwingen, ook. En het bevat ook wel schoonheden, die er door de opeenvolgende eigenaren in zijn gebracht, o.m. een fraai eikenhouten schouw, een beschilderd behang met voorstelling van romantische landschappen, van de hand van Dalus (1729).

Maar het schoonste is ^{*} ^{*} ^{*} toch wél zijn ligging, in statig geboomte. En hier, als in het wat dichter bij Zwolle gelegen huis te Windesheim, waarover wij in een der volgende nummers zullen spreken, de prachtige bloementuinen, smaakvol en rijk aangelegd, in twee vakken ten westen van het huis die weersduidelijk aantonen, dat slechts de tuinaanleg, die niet op allergebrekigste wijze, door kronkelingen, de natuur tracht na te bootsen, maar die blijk geeft van het besef, dat hoe kleurig zijn ook de bloemenranden om de tennisbanen!

Achter het huis worden de boomen oppermachtig, evenals aan de oostzijde. Rechtlijnige grachten, wier water met de Wetering in verbinding staat, omzoomen dit kostelijk plekje grond.

Zijn geschiedenis? Ze is ^{*} ^{*} ^{*} niet overbelangrijk. Reeds in de eerste helft der 13de eeuw is van Hoerlo sprake; zijn eigenaars noemden zich „van Hoerlo“. In de 15e eeuw kwam het goed door erving in het geslacht van Laer, dat er tot 1692 verblijf hield. Toen kocht het een van Haersolte, uit welke familie het in 1763 bij verkoop overging aan kapitein C. W. van Berkhout; een afstammeling van hem, gehuwd met den heer Des Tombe, is sinds 1920 vrouwe van Hoerlo, dat thans op een huurder wacht.

A. L.



Foto C. Steenberg.

HET HUIS HOENLO, ACHTER- EN ZIJGEVEL.

DE WITTE VROUWE VAN DE HORST.

DRENTSCHE FAMILIE-OVERLEVERING.

ER hangt in de 17e eeuwse koepelkamer van haar een portret, geschilderd door Gainsborough in de dagen, dat zij vertoefde aan het Engelsche hof. Het mat-wit van haar gewaad glanst als een lichtplek in het groenig duister van de kamer, waar de hooge blinden voor het achttal vensters maar een spaarzaam licht doorlaten. Het kapsel, met de lange zij-boucles, zwaar gepoederd, wordt gedekt door een breedgerande vilt-hoed, met zwarte veeren. De fijne rechterhand speelt met een toegeslagen waaijer, de linker gaat schuil in de plooiën van het ruime gewaad.

't Schoone hoofd is kwijnend naar rechts gebogen en de precieus mond contrasteert met den uitdagenden blik der groote, donkerblauwe oogen. De fijne neusvleugels zijn licht opgetrokken.

Hèt type der verfijnde aristocrate uit dit woelig tijdvak; eene vrouw, geboren om een groote rol te spelen; voor wie mannen dwaasheden zouden begaan.

Hoe weinig heeft het verloop van haar korte leven deze uiterlijke voorspelling bewaarheid!

De oude linnenmeid, die onder drie geslachten in het oude huis had gediend, vertelde mij hare geschiedenis op een stillen zomeravond, toen wij langzaam de singels van het landgoed rondkuierden.

't Is eigeluk neet goed, da'k 't oe vertelle, — want 't is gien vroolijke historie en 't is bèter, da'j'ies weer licht. Moar, umda' j'altied over heur proat, za'k 't oe vertellen, zoas ze 't mee verteld hef.

't Is lang 'eleden, da' ze hier 'eweunt hef; de grootvader van Mevrouw zien overgrootvader is, g'leuf ik, mit 'er 'e-trouwd 'ewest. Zee was 'n groavinne van hiël olde oadel

en hiel rieke. En Mevrouw zien „olde grootvader“, za'k moar zeggen, was neet zoo rieke, moar 'n mooi jonk, zooda' j'op de schildereë in 'e koepelkamer wel zien kent, da's 'emoakt mit heure, toe ze verkeerig hadden, in Engeland, doar was hee bee de koning als afgezant. Ze hebt wel 'ezegd, dat zee grootsch was mit de koning of mit zien zeune, moar de menschen proat zoo veule.

Toe bint ze in Den Hoag 'etrouwd, doar was zee vandoan en toe ze veur 't eerste op De Horst kwammen, as getrouwde luu, zeg moar, mut 't hier allemaal feest 'ewest heb'n. De heele singel um 't huús was vol mit braandende lochies in de boomen en de lanen noar 't allee ook en op 't groote plein stunnen piktonnen te braanden; — ze zegt, dat die zwarte vlekke an 't koetshuús doar nog van komt, moar da' gleuf ik niet. — En d'eele dag en d'oavond hebt ze 'edanst op 't veurplein: aalle luu van 't groote huús en 'n partie gasten en de boeren en d'arbeiders ook, mit heur vrouluu en zee was overal tusschen in en de luu mochten haar graag, want ze was heelendal niet groot.

Ze hebt zoo'n joar of wat hier 'ewoont en toe hebt ze drie kiender 'ekrègen: ien jong en twee magies en doar is iene van 'estorven.

En toe is zee an 't sokkelen 'eroakt.

Moar dat was niet um 't magien allennig. Nee! Heur trouwen was niet gelukkig. Heur man was 'n stil persoon, die hielendal lèèfde veur 't goed. Aaltied moar verbèteren in de grond, 'n andere maniere van bewarken uutvienden, dat was zien lust en zien leven en doarumme ging hee hoaste nooit uút.

En zee was een lèven van reizen en zwarven 'ewent 'ewest. As kiend had z'eerst mit 'eur olders van de 'iene plaatse noar d'andere 'etrukken; toe ze 'n jong magien was, woonde z'in 'n groote stad, waar z'al d'offecieren van 't garnezoen um heur hèn had, as luu, dee heur wel heb'n wollen. En later, in Engeland, an 't hof van de koning, was z'an 'n groote stoatsie 'ewent en allemaal zetten en pretten,

da'j begriep, dat z'ien in de stilte niet harden kun.

Want in die tied was hier nog gien tram, zooas nou en ook gien harde weg, moar alles mäs mit peerd en wagen en dan warren de wëgen söms hielendal uut mekaar. En as zee uut wol, dan hadden ze de peerden neudig veur 't laänd en dan kwam d'r niet van.

In plaase van veule vrënden en feesten, had ze niks as een stille man, die niet veule zee en zoo is zee in 't groote, donkere huüs op 't leste melankeliek 'eworden.

As hee niks zee, zee zej ook niks meer en van lieverleede werd z' hielendal vrend tēgen mekoar en vullen d'r wel is woorden.

En zoo is zee an 't sokkelen 'eraakt. De locht was hier ook te scharrep veur heur, moar heur man was te veule an 't goed verbonden, dan dat hee weg wol en tēgen heur zin hef hee heur hiehellollen. En zee was niet iene, die mit kwaadheid deurdreef: zee schikte heur liever; misschien was heur 't lēven ook wel onverschillig 'eworden en dat zee mit heur harte nog an de koning of zien zeune hing — wat weej' d'r sums van?

Heur ienigst plezier was, dat ze in de koepelkamer veur die olderwetsche piano zat te speulen en te zingen, of in 'n mooie, witte jurrek, mit 'n lange sleep, deur 't heel huüs lōp en dan proatte ze in zich zulf.

Toe ze vūulde, da'ze niet lange meer lēven zol, wol ze niet meer in de groote kamers beneden wonen, die waren heur te triest en toe hef ze de groote lozeerkamer boven as woonkamer veur heur zulf 'enōmen.

Dat witte behang mit de golden streepen mut nog uut heur tied wēzen, ie kunt zien, dat 't duur 'ewest is. Doar had ze 'n ruum ūtzicht över 't groote plein en 't park en 't allee en zag ze nog es 'n mense veurbee goan. En doar hef ze hoaste 'n joar verkeerd; altied mit prachtige kleeren an en groote sleepen en dan zat ze moar stille bie de heerd, die altied brändde, zóó kold was ze, en nooit of nooit klaagde zee, allennig de kiender wol ze niet bee 'eur heb'n, want die konden heur ziekte överarven.

En zoo is ze uut'eteerd en op heur kamer 'esturven. En toe hebt ze heur de gaanke deur'edragen en de trappe of en noar onder in de groote selon, woar ze te pronke 'estoan hef in 'e witte ziede in 'n prochtige kiste, tuschen allemoal witte rozen en ze zegt, dat 't toch zoo'n kostelijke dooie was, dat 't zunde was, dat de kiste dichte mäs. En z' is begraven in 't groote graf op 't olde karkhof en op heur stien hebt ze 'eschreven:

„Needrig, kinderlijk en stil,
„Voegde zij zich naar Gods wil.”

Zee was nog gien vief en twintig joar old. En nou lōp ze soms nog wel ies deur 't huüs! Dan heur-ie hiel veurzichtig de deure van de witte lozeerkamer lōs goan en dan lōp ze in de badkamer hen en weer, want zee kan de weg niet vienen, umdat de trappe vrogger doar was. (Ik heb 't nog mit-emaakt, dat Mevrouw zien Vader die weg'ebrōken hef, umdat olle Mevrouw onder nog 'n klein èetkamertien veur de kiender heb'n wol.) Moar dan vindt ze de neeë trappe en giet de halle deur noar de selon en doar wordt ze weg en soms ziet ze heur nog wel ies tuschen de boomen in 't park!

Ja! D'olde mevrouw hef heur bie heur lēven 'eziene!

Dat was op 'n Zaterdagmiddag in October.

Die zat mit de harfst aaltied op de witte lozeerkamer, umdat die gauw warm 'estookt wordt en doar verwachtte ze mevrouw van de dokter op versiete.

En dat zee doar zit, is 't krek, of d'r iene bee heur langes lōp, zóó heurde ze de ziede ritselen! Moar d'r was niks, hē? Toe kraakte de deure — ja, zee hef 't mee zulf verteld! — en 't was of ze stappen op de gânke heurde. Zee docht, dat 't mevrouw was en göng in 't ende om heur t' ontvangen,

moar d'r kwam niks. Nou 'n toer kik ze 't roam uut, en zag 'n dame in 't witte deur 't slingerpad goan.

„Noa”, denkt ze, „in dizze tied in 't witte, wat 'n vrende dracht veur Mina.” (Zoo hiet de dokter's mevrouw).

Moar nee, die vrouwe gung varder. En toe, na 'n zettien de versiete d'r was, kwam Meneer bōven en vrög, of zee in de selon 'ewest was. „Nee,” zee Mevrouw, „wat dan?”

Nou, hee had in zien stedeerkamer 'eheard, dat d'r iene zingend over de ganke 'egoan was en de selondeure lōs en dichte 'egoan was.

En doar mö' je nou niet umme lachen! Want 't is woar 'ebeurd en d'r gebeurt hiel wat dingen, woar wee gien verstaand van hebt en die wee toch undervient.”

WOUTER VAN RIESEN.

DE KRAAG EN DE BEF.

VOLGENS Dr. Franck dagtekenen de kragen van omstreeks het jaar 1100. Het waren ijzeren hals- of ringkragen, voor de rijken van zilver of goud. Ze werden later van stof vervaardigd. De metalen kragen dienden ook voor vrouwen. Zoo werd door hertog Arnout van Gelder zulk een voorwerp gegeven aan zijn

gen. Vrouwe, „doe hoer gen. tot Nuijff 1) waren”, zooals blijkt uit een rekening van den oversten rentmeester van 1446.

Karel van Egmond heeft bij gelegenheid van zijn huwelijk „per Petrus doen maecken gulden halsbanden, die m. g. Heren die Jofferen schencken, die met oer gen. gekomen waren”, volgens een rekening van den landsrentmeester van 1518. De kragen waren dus van zilver of goud, zooals „die golden craege, die men op een hemde seth”, 't geen nog in 1547 geschiedde.

In West-Friesche stadsrechten lezen wij: „alle poirteren sullen moeten hebben een omgaende harnas of enich craegh of een elantsse huyt daervoir”, en op een andere plaats: „een elantsse huyt of een ringcraegh in de plaats dairvoir”. Het Leidsche keurboek zegt o. a.: „die gegoet syn tot 250 nobelen, die sellen hebben een panser, een halve creeft, een hoetscovel of een crage”. Een creeft was eenvoudig een harnas; een halve creeft waarschijnlijk zulk een, dat borst en schouders, niet den rug bedekte. Zoo lezen we in de rekeningen van Kerkmeesteren der buurtkerk te Utrecht, 15e eeuw, van „een stalbroeder, die een creeft bracht”. De „hoetscove” was een hoofdbedekking voor mannen en ook voor vrouwen. Het kleedingstuk bestond

uit twee deelen: de timp, het gedeelte, dat het hoofd bedekte, de kap of muts en de covel, of het geheele kleedingstuk, of zonder de timp; in 't laatste geval beteekent het ook kraag of halskraag waarom ik het hier ter sprake breng. De schutter moest een covel op zijn hoofd hebben en niet een timp. zonder covel (Rek. van Utrecht). In Jonatas en Rosafiere, een oud handschrift, lezen wij: „voert my teenen grauwen clooster innen ende laet my draeghen die covele ende dat abytt”. Dat ook vrouwen ermede werden aangekleed, blijkt verder uit Matthei Analecta, (een bloemlezing) 1735: „In denselven jaer hebben die nonnen van Sint Servaes hoor swarte covele verwandelt ende hebben graeu abytt aangenom” en bij Beatrys, Carel en Elegast: „scoen, covele ende wile vant si (de non) ter selver stede weder”. Een wapenrusting was niet compleet, als de covel ontbrak. Zoo lezen we in Lanceloet: „Nu heeft hi die grise covelle an ende is een begeben man”.

De stoffen kragen zijn afkomstig uit Spanje en heetten dan ook Spaansche kragen. Hier te lande werden ze reeds in de 16e eeuw gedragen, doch op verre na niet zoo groot als in de 17e eeuw, toen ze zich tot over de schouders uitstrekten. Het waren lange strooken van Kamerdoek of kantwerk,

1) Dit schijnt een eigenaam te zijn. Op een andere plaats wordt gesproken van „een boden Jan van Nuijff toe Nijmegen”.



Foto C. Steenbergh.

SEALYHAM TERRIERS.

MEVROUW DAENDELS-VAN RIJCK, MET
EEN HARER BESTE PUPS VAN DIT JAAR.



Foto C. Steenbergh.

SEALYHAM TERRIER PUPPIES VAN CHAMPION
FARNCOMBE CHICORY. (Kennel Sans Souci Cerne).

bekend onder den naam van „point d'Espagne". Men steef en plooidde ze, zegt Scheltema in zijn Geschied- en Letterkundig Mengelwerk, „dat ze zich aardig vertoonden, als stevige, naast elkaar in de rondte geschikte buizen, sluitende de eene plooi beurtelings op de andere". Verder zegt hij: „wierden de strooken, opdat zij in een geregelden stand zouden blijven, daar zij anders door de beweging van het hoofd uit de plooi geraakten, geregen op een koperen of ijzeren, bij de rijken op een gouden of zilveren halsband. Wat het „stijven" betreft, daarin volgde men soms een allerzonderlingste methode; men deed dit nu en dan met „duivendrek". Ik vond hieromtrent in de „Kleine Kronyken" van Leegwater het volgende vermeld: „dat in de Rijk niet een eigen vrouw was, die met zeep konde wasschen, anders als een Brabantsche vrouw, die in de Rijk woonde, die een hoofddoek met zeep konde wasschen, waarvan het loon een ei was en men kocht tweeëndertig eieren voor een stuiver en drie kop boter ook voor een stuiver. De eygen vrouwen wieschen haar hemden ende lijnwerk dat zij tot nootdrufft van doen hadden, met duive dreck en andere onreinigheid; alles om het gelt te sparen ende ook mede, dat zij niet beter en wisten".

De pracht en kostbaarheid der kragen was buitengewoon, Zoo lezen we van een „onttarnde kraag", die 48 el lang was, een andere haalde wel 60 el. Men begrijpt hoeveel zulk een van speldewerk of kant gemaakte kraag gekost moet hebben.

De kragen verloren hun veelvuldige plooiën en maakten plaats voor kostelijke breede kanten beffen, die eerst door de edelen en raadsheeren, daarna door rechtsgeleerden en andere geletterden gedragen werden, maar te voren reeds bij den boerenstand in gebruik waren. Misschien, zegt Scheltema, is deze beffendracht wel de éénige, die uit de eenvoudige kleederdracht onzer landzaten haar oorsprong heeft, daar beffen vóór en in den tijd der kragen door de boeren gedragen werden. Ook droegen mannen van aanzien beffen en kragen in denzelfden tijd, zooals blijkt uit de portretten van Hooft, Vondel, Huijgens, Cats enz., die, ofschoon tijdgenooten, de een gebest, de andere gekraagd wordt afgebeeld. De bef bestond uit twee breede, op de borst nederhangende kanten slippen, die met een smalle falballa (plooisel) van dezelfde stof hoog om den hals, óf tegen de wangen en de kin van achter om den nek vastgemaakt waren door lange koordjes, aan welker einde twee of meer linnen, eikelvormige kwastjes, die men akertjes noemde, die ook voorkomen aan den hals- of neusdoek der vrouwen. 't Is ongelooflijk welk een kunst- en kostbaarheid er aan deze beffen werd besteed, zegt Le Franck van Berkheij, zoo door het „uitpreviliën", uitsteken, omrollen en doorstikken, als door het inzetten dezer kanten. De gemeene man vergenoegde zich met beffen van fijn linnen: „dat linnen 's wel van drie gulden en een oord, maer 't is hiel wit en fijn, 't sel oock tot beffen wesen", zegt Tegnagel in zijn „Klucht van Frick in 't veurhuis". Dat de bef van ouden datum is, blijkt vooral uit hetgeen wij daaromtrent

vinden in „De [Duitsche orde of beknopte geschiedenis der broeders van het Duitsche huis van St. Maria van Jerusalem" van d'Ablaig van Giessenburg. Daar wordt beschreven hoe de broeders gekleed moesten zijn: „dat ouerste cleet zal zijn een scapproen (chapron: hoofddeksel of kap met neerhangende slippen, een monnikskap, ook wel met mantel) met widen mouwen en met eenen halven crage ende een beffe" en verder: „een beffe, die niet genaeit en zi toe den scaprun (chapron) dat hi se op ende ave moghe doen alst hem voghet".

De afleiding van het woord „bef" van het oude Fransche „bavette", zeggen Verwijs en Verdam, wordt zeer onzeker door de opmerking, dat de oorspronkelijke beteekenis van ons „bef" volstrekt niet was „speeksel-doekje", maar dat deze uit die van kraag, losse kraag, is ontstaan.

Thans is de bef tot den grootsten eenvoud teruggebracht; geen falballa, geen akertjes maar een gladgestreken borstbedekking, uit twee deelen bestaande, voltooit tegenwoordig het ambtsgewaad van geestelijken, hoogleraren en rechtsgeleerden.

K. L. SCHAMP.

DE SEALYHAM TERRIER.

GEDURENDE den oorlog werd door een geïnterneerd Engelschman deze terriër in Holland geïmporteerd. Mevrouw Daendels van Rijk te Hattem zag in dit ras een meer sportieve hond dan de fox terriër die door inteeft veel van zijn jacht-eigenschappen ingeboort heeft en vatte het plan op dezen terriër hier voor goed in te voeren: zij richtte daartoe een kennel op. Zoo is de Sans Souci Cerne kennel ontstaan.

Sedert 1910 komt dit ras in Engeland voor op tentoonstellingen. Het dankt zijn ontstaan aan Captain Edwardes — aan wiens woonplaats het ras zijn naam ontleent — die door het kruisen van Dandie Dimont terriër, Bull terriër, en fox-terriër, de goede eigenschappen van deze rassen wenschte te combineeren.

De Sealyhams zijn door hun sterk gebit en korte pooten bij uitstek geschikt voor de jacht onder den grond op roofgedierte.

Hoewel een ware jachtpassie hen bezielt, zijn het aardigste huishonden door hunne intelligentie en kalmte, en zij passen zich aan alle omstandigheden aan.

De Sealyham terriër is op het oogenblik het meest gewilde ras in Engeland, en begint ook reeds in Holland en nog meer in België, een groote populariteit te krijgen, die het, zooals ook de afbeeldingen aantoonen, zeker ten volle verdient.

D.



Foto C. Steenbergh.

SEALYHAM TERRIERS.
CHAMPION HADLEY HUSTLE, WINNER VAN VEERTIEN KAMPIOENS-
PRIJZEN IN ENGLAND EN VIJF IN HOLLAND, HET TYPE VAN EEN
VOLMAAKTEN SEALYHAM TERRIER. (Kennel Sans Souci Cerne).



Foto C. Steenbergh.

SEALYHAM TERRIERS.
„BADGER DIGGING” OP DEN HEZENBERG BIJ HATTEM.

De kattenbeker van Vlaardingen.

TER aanvulling van het artikel van den heer Drijver over bovenstaand onderwerp, kan ik nog het volgende mededeelen. Uit het laatste van de veertien coupletten waarin de Vlaardingsche burgemeester Pieter Karel Drossaard deze legende bezong:

Zij lieten alleen maar hun beker ten buit,
Die wordt door den rijmer bezeten.

blijkt, dat de „de kattenbeker van Vlaardingen” destijds eigendom was van genoemden heer Drossaard. Hij kwam daarna in het bezit van den heer J. van Dusseldorp Czn en is thans in dat van den heer C. van Dusseldorp te Rijswijk (Z.-H.).

Over de herkomst van dezen beker is niets bekend; vermoedelijk zal een zilversmid, de legende gehoord of gelezen hebbende, er aanleiding in gevonden hebben een beker te maken, die hij den „Kattenbeker” noemde.

De beker lijkt veel op die, welke bij het H. Avondmaal in de kerken gebruikt worden; is 18 c.M. hoog, terwijl de middellijn beneden 9 en boven 11 c.M. bedraagt; arabesken en vruchten zijn er op gegraveerd en onderaan ziet men twee vogels; op den onderkant bevinden zich de initialen W. P. D. en A. C. V. V., benevens de zilvermerken.

Naar aanleiding van de legende van den Kattenbeker is door F. Zell en Carl Telle eene operette geschreven, die in Vlaardingen speelt, genaamd „Die Verwandelte Katze”; de muziek werd gecomponeerd door J. Hellmesberger, terwijl de bewerking voor de opera te Frankfort a. M. geschiedde door Jozef Gynrian; jaren geleden werd deze operette in genoemde stad opgevoerd.

Ondanks de moeite die ik deed om het tekstboekje en de muziek van deze operette te verkrijgen, mocht ik daar niet in slagen; door de welwillendheid van een stadgenoot, die weliswaar niet het tekstboekje bezat, doch wel een boekje waarin de inhoud der operette in het kort werd weergegeven, kon ik destijds in de Nieuwe Vlaardingsche Courant den hoofdinhoud mededeelen.

M. C. SIGAL JR.

* * *

Naar aanleiding van hetgeen ik in „Buiten” van 17 Aug. j.l. schreef over den kattenbeker van Vlaardingen, zij alsnog de aandacht gevestigd op het Duitsche komisch fantastisch ballet, hetwelk in den Kattenbeker zijn oorsprong vindt. De hoofdinhoud komt op het volgende neer.

Het stuk speelt in de achttiende eeuw te Vlaardingen; het eerste bedrijf verplaatst ons op het havenhoofd dier stad, terwijl de eerste haringbuis binnenkomt, het tweede brengt ons in atelier en woonkamer van den kunstschilder Willem van Campen, terwijl het derde ons in de groote zaal van het Stadhuis van Vlaardingen binnenleidt.

De hoofdpersoon in dit aardig spel van „De Veranderde Kat” is de genoemde kunstschilder, wiens geest verward is sedert den dood zijner moeder, die bijzonder gehecht was aan haar geliefde kat Angora, welke laatste sedert een paar dagen spoorloos verdwenen is, hetgeen den ziekelijken schilder wanhopig maakt. Van Campen's huishoudster roept de hulp van den toovenaar en kwakzalver Hautman in, op hoop dat deze de kat terugvinden en haar kranken meester genezen zal.

Het stuk, dat te uitgebreid is om er hier nader den inhoud van te vermelden, is blij eindend. Met behulp van den Burgemeester en de vrienden en vriendinnen van den schilder wordt deze niet alleen geheel hersteld maar bovendien wordt hij de gelukkige echtgenoot van Mina, pleegdochter van den haringhandelaar Balthazar Backhuizen, het meisje, dat zich, om der wille van Van Campen, dien zij vurig bemint, de opoffering getroostte voor „poes Angora” te spelen.

Inderdaad verdient deze klucht aan de vergetelheid ontrukkt te worden, al was het alleen maar omdat zij haar oorsprong dankt aan de oude legende van *Vlaardingen's Kattenbeker*.

F. W. DRIJVER.

De kerk van Midwolde.

SINDS de elfde eeuw wijst uit verre verte de machtig werkende hooge toren dezer kerk aan de geloovigen den weg naar dit aantrekkelijk bedehuis. Het vanuit het Oosten, van het naburige de Leek, — een der mooiste dorpen van het Groninger Wester-kwartier, — naderend, staat men onwillekeurig stil alvorens binnen te gaan, om den indruk van het lang gestrekte bouwwerk in zich op te nemen. Want pakken doet het ook heden, niet-tegenstaande het nieuwe dak. De geest des ontwerpers van dezen Romaanschen Basiliek was pittig, zoodat onze speurende blik waarnemen mag, dat door de restauratie, in 1912 gedaan, slechts de bloesems zijner artistieke schepping verwelkten, maar dat de macht zijner vormenspraak niet te verkleinen noch uit te wisschen is. Een sterk talent was dus de architect der Midwolder kerk, welker interieur door den oorspronkelijken lagen ingang in het Westelijk zware torenfront wordt bereikt. De indruk is rijk en veelzijdig. Men komt onmiddellijk onder de bekoring der vele zeventiend'eeuwsche versieringen en wordt tegelijk aangegrepen door het aloude kerktype uit den stichtingstijd, waaraan de verandering van menig onderdeel aan zijne werking geen afbreuk deed. Men gevoelt, zich te bevinden op historischen bodem, en onwillekeurig ziet onze opgewekte fantasie de pelgrims der twaalfde, dertiende en veertiende eeuw trekken naar deze streek, later de geloovigen uit het meer verlichte tijdperk der Gothiek, dan de kerkgangers van den modernen tijd. Ongevoelig beziet men met aandacht de lage, kleine deur in het Westelijk front waardoor allen de kerk betraden, en waar boven nu het oude orgeltje van het jaar 1630 is geplaatst. Tot 1912 verkeerde het interieur in deerniswaardigen toestand, daar de steenen overwelling dreigde te vergaan. Met talent en goeden smaak werd in 1912 een houten tongewelf aangebracht, dat door vorm en mooie donkere tint uitmunt en den indruk van het geheel in geen enkel opzicht stoort. Het koor aan het Oostelijk front is verdwenen en heeft plaats gemaakt voor de bekende, in Buiten van 6 Mei 1911 blz. 210 afgebeelde graftombe van Baron Carel Hieronymus, Georg Wilhelm van Inn- en van Kniphausen (1) en van zijne gemalin Anna van Ewssum (2), vertolkt door den beeldhouwer Romhout Verhulst (3). Deze Vlaamsche kunstenaar was tevens de compositeur van verscheidene praalgraven: der tombe van de Ruijter in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, van die der Gebroeders Evertsen in de Oude Kerk te Middelburg, van Tromp in de Oude Kerk te Delft e.a.

In gedachten genoemde werken herdenkend, beseft men duidelijk de waarde der uitbeelding van de hoofdfiguur dezer graftombe, welke met de stemming in het kerkje, de artistieke glanspunten van het bouwwerk mogen worden genoemd.

Deze statue van Carel Hieronymus van Inn- en Kniphausen toont de kunstenaar met ietwat voorover gebogen hoofd liggend op een voetstuk van zwart marmer, rustend op eene matras; een ruim met plooiën gevormd kleed bedekt het lichaam tot aan het voeteneinde; de handen zijn zacht over elkaar gespreid. . . De geheele figuur ademt die vreedzame rust, hem beschoren, die blijmoedig met een gerustgeweten de eeuwigheid ingaat. Teer gevoeld en uiterst intiem gedacht, blijft deze schepping, waarin Verhulst zich zelf overtreft, elken bezoeker bij. Achter dit beeld, ietwat hooger, liggend in schuinse houding met het aangezicht naar den ontslapene gewend, bevindt zich de statue der jeugdige

weduwe. Ongetwijfeld moet Anna van Ewssum op Verhulst een sterken invloed hebben uitgeoefend, daar de artiest begrepen hebben moet, dat de toevoeging van haar beeld illustratief zou werken en dus afbreuk doen aan het monument. Aan het talent van den beeldhouwer echter werd het gegeven de moeilijke klip voortreffelijk te omzeilen.

De gelukkige echt met Baron Carel Hieronymus van Inn- en Kniphausen, die 31 Juli 1664 op den jeugdigen leeftijd van een en dertig jaar en negen maanden overleed, had slechts ruim zeven jaren geduurd. De weduwe liet de plechtige begrafenis met luister tooien. Uitgenoodigd waren de burgemeesters van Groningen, de gecommiteerde Raden der Ommelanden, de hoofdmannen der hooge justitiekamer met hunne secretarissen e. a. Hoe indrukwekkend moet de lange stoet in de rijke en smaakvolle zeventiend'eeuwsche kleedij geweest zijn, van het kasteel Nijeort langs den stillen weg naar het Midwolder kerkje! Op 8 Sept. 1664 gaf de aanvallige weduwe aan Verhulst de opdracht tot het ontwerpen der graftombe, welke in 1669 was voltooid. Haar leed echter moet niet diep zijn geweest, daar Anna van Ewssum reeds in 1665 hare hand reikte aan Georg Wilhelm van Inn- en Kniphausen, neef van haren eersten echtgenoot. Dat deze in menig opzicht rijk aangelegde Georg Wilhelm dit huwelijk sloot, spreekt voor de bekoring welke Anna van Ewssum ook op hem uitoefende. Grootte vriend van den koning stadhouder Willem den Derde, was hij een ijverig beoefenaar der letteren en muntte uit door vromen zin. Ook bevorderde hij de welvaart zijner landen. Op eigen kosten gaf hij 1694 in druk uit bij Pierre Choijer te Amsterdam: „Entretiens solitaires d'une âme dévôte avec son Dieu, qu'elle ne lesse de chercher par ses méditations et par ses prières ardentes." — Vele aanzienlijke betrekkingen bekleedde hij tot zijn overlijden. Door Keizer Leopold werd hij 9 Maart 1694 in den gravenstand verheven; het diploma hiervan wordt te Weenen bewaard. — Door het luiden, bij den dood van koning-stadhouder Willem III, barstte de torenklok in den kerktoren te Midwolde; Georg Wilhelm en zijne echtgenote lieten de wellicht zwaarste torenklok der provincie Groningen op nieuw gieten. Hij overleed op 5 Sept. 1709, waarschijnlijk op het kasteel Nijeort; de sluitsteen van den boog der nu nog aanwezige ingangspoort, van Bentheimersteen, gebouwd in 1708 en verfraaid door den beeldhouwer Bielefeld, toont zijn profiel. (Anna van Ewssum overleefde hem slechts ongeveer vier jaren). Nogmaals werd aan de graftombe een wanklank toegevoegd, helaas van ernstigen aard. De hartstocht der weduwe zegvierde over haren kunstzin. Zij gaf den beeldhouwer Bartholomeus Eggers (4) opdracht om de tombe te verrijken met het beeld van haren tweeden gemaal. De plaat toont Graaf Georg Wilhelm in harnas staande aan het voeteneinde (5). De eerste indruk hiervan werkt bepaald op de lachspieren en men verbaast zich, hoe de kunstzinnige Anna van Ewssum, die eens den grooten Verhulst tot vertolker koos, nu dezen wanklank in het kunstwerk konde veroorzaken! De beeldhouwer Bartholomeus Eggers voldeed zoo goed mogelijk aan deze gevaarlijke taak. Waarschijnlijk gelukte het aan de opdrachtgeefster hem voor haar doel te winnen, daar ook de artiest overtuigd was van de bijzonderheid der persoon van Graaf Georg Wilhelm. Deze statue echter blijft een groote dissonant in het oorspronkelijk ontwerp; ze doet overlappend aan, evenzoo als het schild in den oostelijken muur met opschrift betrekking hebbend op de geslachten van van Ewssum en van Kniphausen; het aanbrenge van wapenen van zestien kwartieren en daarboven hun wapen stijven dien pijnlijken indruk. Geen wonder, dat menig bezoeker, door deze omvangrijke versieringen van het Oostelijk front de geheele graftombe bestempelt te zijn eene arbeid in gezwollen stijl, en het bescheiden, maar degelijk artistiek gewrochte, door den Vlaming Rombout Verhulst geschonken, over het hoofd ziet. Gelukkig voor hem, dat hij reeds in 1696 overleed en dus de wandaden aan zijn monument verricht, niet aanschouwde.

Uiterst verfrisschend doet de preekstoel aan. Wanneer men eens tot eene uitgave der preekgestoelten der zeventiend'eeuwsche Protestantische kerken van Nederland overgaat, zal dit meubel zeer zeker eene der eerste plaatsen van het werk innemen. Rijk aan beeldhouwwerk, is toch in de ordonnantie van het geheel en der onderdeelen maat gehouden, de hoofdnoot der compositie getuigt van eenvoud. Mooi gevormde kariatiden verrijken het gestoelte, waarvan de paneelen goed gesneden motieven voorstellen: de verleiding, de gerechtigheid, de liefde,

het geloof en de hoop. Een Statenbijbel, 's Hage 29 July 1637, verhoogt de waardigheid dezer omgeving. Aangebracht is het jaartal 1711; dit duidt op een herstel; de geest van het aantrekkelijk meubel ademt zeventiend'eeuwsche productie.

In de keuze van het seizoen om het kerkje te bezien is voorzichtigheid aan te bevelen, daar een deel der sombere verlichting, den Basiliek eigen, van kracht bleef. Dit sombere van het interieur wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de Noordelijke kerkwand slechts drie kleine vensters, — zeer hoog aangebracht, — bezit. Daar deze in ronden boog zijn afgesloten en de kerkmuur nog een kleinen uitgang heeft, voorzien van oorspronkelijk Romaansche kapiteeltjes, is de veronderstelling niet gewaagd, dat de drie vensters stammen uit lang verleden tijden. Ook aan dezen Noordelijken muur worden nogmaals de wapenborden van Anna van Ewssum en hare echtgenooten, waarschijnlijk uit niet uit te wischen praalzucht der weduwe, getoond. Onwillekeurig keert men dit front spoedig den rug toe en vermeit zich in het sterk invallend licht door vier groote spitsboogramen van den tegenovergestelden wand, waarvan het Zuidwestelijke geornamenteerd en in kleur gebrand is. Dit venster namelijk trekt in 't bijzonder de aandacht, daar het gewijd is aan de nagedachtenis van Jhr. Mr. van Panhuys, die op 6 Nov. 1907 met zijne gemalin zoo jammerlijk in een rijtuig uit Groningen komend verdronk. Deze minister van Staat en oud Vice-president van den raad van State. — zijne moeder was de laatste telg uit het geslacht van Inn- en van Kniphausen, — bewoonde het groote gemoderniseerde slot Nienoord, zoo schoon onder oud geboomte gelegen aan het Leekmeer. Hij was in deze streek en in die van Midwolde ongemeen gezien en bemind. De Vereeniging voor het Vreemdelingenverkeer schonk het venster. Onder het portret, met zijn wapen versierd, staat in duidelijk schrift: 1836 tot 1907; hulde aan de nagedachtenis van de slachtoffers der droeve ramp, op 6 November 1907.

Piëteit voor het zilverwerk der bediening hebben de gemeente van het dorp de Leek en der streek Midwolde, welke een kerkgenootschap vormen, niet gekend. Slechts één tinnen oude schaal is overgebleven. Jhr. Mr. van Panhuys vulde door zijne milde gift het avondmaal-zilver aan. — Bij mijn laatste bezoek had eene huwelijksinzegening plaats en ik kon mij van den helderen, krachtigen klank van het orgeltje van 1630 (6), bespeeld door het oude Hoofd der school van de Leek J. Stuut, overtuigen. Deze sympathieke afscheidsgroet verdiepte in mij de herinnering aan het

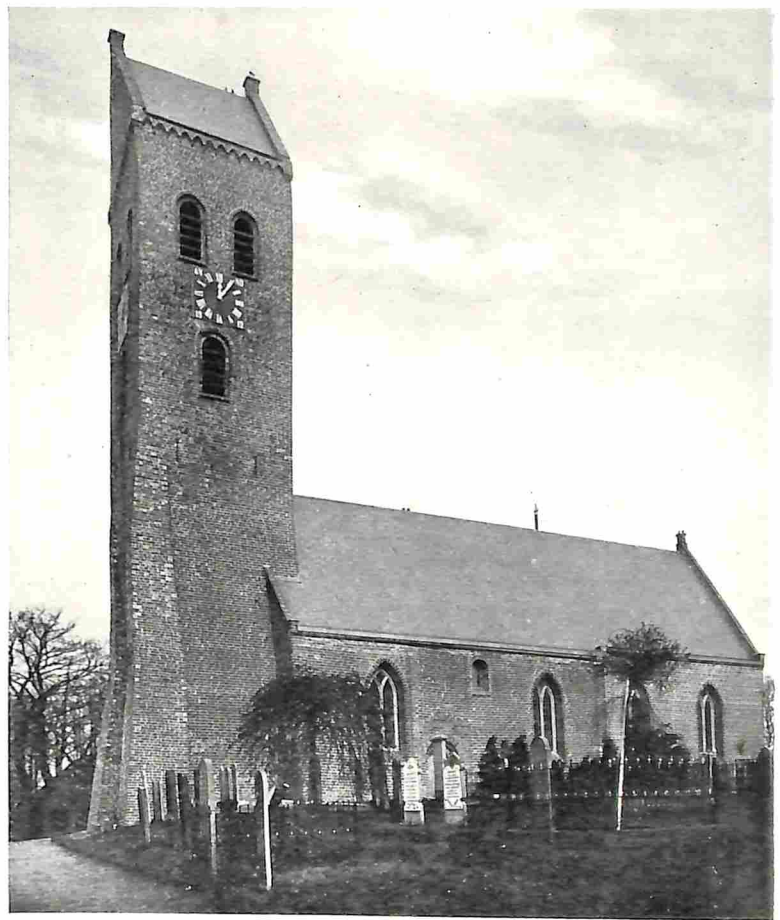


Foto C. Sleenbergh.

DE KERK VAN MIDWOLDE.

belangrijke van geschiedenis en kunst, dat het oud Romaansche bedehuis biedt.

J. H. SCHORER.

1) De heeren van Inn- en Kniphausen behooren tot een Oostfriesch geslacht. Te Norden werd in 1875 een groot oud kasteel bewoond door een stamgenoot.

2) De heeren van Ewssum heeten voorheen Van den Oert. Ongeveer in het midden der veertiende eeuw stichtten zij in de nabijheid van het Leekmeer een trotsch gebouw onder den naam van Nijen-oort, later Nije-oort. Nu leeft het in modernen vorm onder den naam van Niemoord voort; tot aan zijn noodlottig overlijden werd het omvangrijk gebouw bewoond door Jhr. Mr. van Panhuys. Een paar mooie renaissance-ingangsportalen, de poort uit het jaar 1708, met ophaalbrug, zijn behouden. In de Oranjerie worden de groote houten schotten bewaard, in den bloeitijd van het kasteel tot de decoratie van de danszaal behoorend; in levendige kleuren toonen ze badende nymphen en jachttooneelen, uiterlijke kunst, maar zeer goede, eene betere bergplaats waard. Thans is nog aanwezig eene kapel in den slottuin en bekend onder den naam van „Grot”. De kapel is geheel belegd met schelpen en stukjes graniet en vele allegorische figuren en ornamenten van schelpen; twee beweegbare morengezichten geven het inwendige een sierlijk aanzien. De sage dezer grot luidt aldus: Vroeger diende het gebouwtje tot schatkamer; eene dame wist er ongemerkt in te komen, maar werd op heeter daad betrapt. Zij kon op ééne wijze alleen hare vrijheid terug krijgen, als zij de kamer fraai met schelpen versierde. Zij toog moedig aan den arbeid en had het geluk aan den smaak der eigenares te kunnen voldoen. Bij hare invrijheidstelling zakte zij ineen en was een lijk.

Deze zoogenaamde grot is een mooi, bezienswaardig werk. De gebouwen zijn aan de Zuidzijde in 1802, aan de Noordzijde in 1843, die aan de Westzijde in 1843 afgebroken.

3) Volgens Immerzeel in 1624 te Mechelen geboren, vestigde zich later in Nederland en werd in 1668 als hoofdman van de Haagsche confrèriekamer geïnstalleerd. Hij overleed te 's Gravenhage in 1696.

4) Bartholomeus Eggers, geboren te Amsterdam in de tweede helft der zeventiende eeuw. Hij was de compositie van het praalgraf van Wassenaar-Obdam in de groote of St. Jacobskerk te 's Gravenhage. Sinds 1662 af voornamelijk begunstigd door den Keurvorst van Brandenburg, vestigde hij zich in 1687 te Berlijn, alwaar hij het standbeeld van Frederik III en anderen maakte. Zijn sterfjaar is onbekend.

5) Op de plaats van den staanden Georg Wilhelm was een engeltje met zeis, zinnebeeld van den dood; de kleine figuur wordt in het Museum van Groningen bewaard.

6) Het orgeltje is versierd met afbeeldingen van David met de harp en van de Tien Geboden. Het oudste orgel van ons land bevindt zich in de Hervormde kerk van Oosthuizen onder Purmerend; het is van het jaar 1518.

Het Rijksmuseum te Amsterdam bezit een afgietsel van de beide hoofdfiguren der graftombe van Midwolde; volgens onze opvatting zwak het oorspronkelijke weergevend.

De volgende werken dienden tot leidraad van dit opstel: „Het huis Niemoord en de Graftombe te Midwolde”, door A. Meijer, Hoofd der school te Midwolde. Groningen, Wolters, 1887. Verder: „De graftombe te Midwolde”, een opstel door Mr. H. O. Feith, in de Bijdragen van Geschiedenis en Oudheidkunde, onder redactie van Dr. G. Acker Stratingh, Mr. H. O. Feith en Mr. W. B. S. Boeles.

MODERNE LANDHUIZEN.

HUIZE „DENNENHUT” TE BILTHOVEN.

Architect R. C. Mauve.

SCHEIDT de ruimten, maar houdt ze bijeen!
Maakt ééne groote ruimte, maar deelt haar!
Ziedaar, van twee kanten bekeken, het geheim der kunst van het planindeelen, of algemeener: het geheim der architectuur.

Veel meer dan een stadshuis, waar het meestal smalle en diepe bouwterrein de planindecling vooraf bepaalt, leent zich het landhuis tot mooie oplossing van den planvorm in algemeene vrijheid, die toch weer in alle opzichten een strenge gebondenheid is.

Het vraagstuk van scheiden en bijéénhouden is in de laatste jaren des te meer op den voorgrond gekomen, naar gelang de schrikbarende duurte der bouwmaterialen en de hooger en hooger wordende arbeidsloonen noodzakelijkerwijze voerden tot een beperken van het aantal en van de afmetingen der ruimten, tot een uitbuiten, practisch zoowel als aesthetisch, van het weinige, dat men zich voor zijn gedeprecieerde geld kan laten bouwen.

Het is duidelijk dat de leidende gedachte van den architect

R. C. Mauve bij het ontwerpen van het hierneven afgebeelde huis „Dennenhut” te Bilthoven is geweest: het tot één karakteristiek organisch geheel samenvoegen van de beide woonkamers en het, daarachter, ervan gescheiden en toch practisch ermee verbonden, samenstellen van de diverse dienstruimten. Het opvallende van de combinatie der woonkamer en eetkamer is hunne ligging schuin achter elkaar met de open haardstede in het intieme verbindingslid. Honderdmaal karakteristischer is deze oplossing dan de traditioneele „suite” met dubbele schuifdeuren en de geijkte kasten, waarbij juist de wand tegenover de ramen, die altijd dicht en rustig moet worden gehouden, geheel doorbroken is. Hier heeft men een doorkijk, die veel interessanter is dan de rechte smalle perspectief van de gewone „suite” en veel sterker dan bij dezen, steunen de beide kamers elkander in hun ruimte-werking. De verbinding is zoo innig, dat de architect het niet noodig oordeelde de eetkamer een directen toegang van de hal uit te geven. Dit is geheel juist gezien; een eetkamer moet intiem zijn en elke deur verbreekt den wand van intimiteit. Het is evenwel de vraag, of de architect niet te ver is gegaan in de samenvoeging der beide kamers waarbij de mogelijkheid is uitgesloten, ze gescheiden te gebruiken. Dit zal wel eens aanleiding geven tot ongewenschte situaties; men bedenke echter, dat het hier een landelijk landhuis geldt.

Landelijkheid spreekt ook in de eerste plaats uit het uiterlijk. Geen gecoquetteer met gekunstelde of pretentieuze vernuftige vormen, die al te zeer contrasteeren met den eenvoud der omgeving; geen rammeling van overbodige details, die

toch in de rust der dennenbosschen niet tot hun recht komen.

Een eenvoudig hoog rieten dak beheerscht den algemeenen vorm. De twee toppen met den schoorsteen in de samenvoeging geven voldoende teekening en silhouet aan het geheel en de heel lage druipkanten aan het dak bevorderen de intimiteit van het landhuis. Deze wordt slechts even verbroken aan de achterzijde waar de gevel zeer hoog is opgehaald. Het zeer donker getinte houten

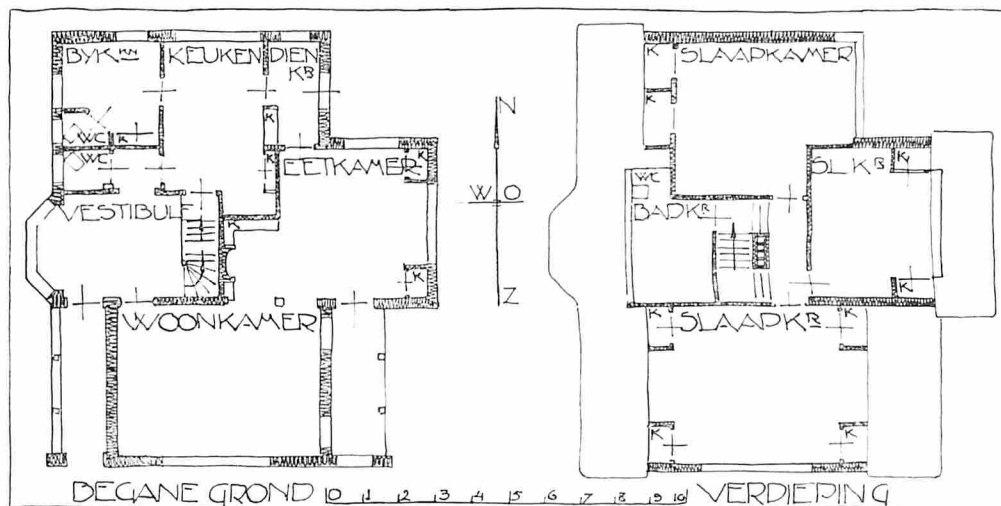
bovendeel der gevels sluit mooi aan bij het riet van de kap en contrasteert sterk met den rooden gevelsteen. Tevens verdraagt het goed de felle kleuren, rood, paars en blauw, van het timmerwerk, kleuren die luid spreken in de stilte der donkere dennen.

Het is hier niet de bedoeling een uitvoerige detailkritiek te leveren. Wij moeten echter wel even wijzen op de minder gelukkige verbinding door witte tusschenstijlen van de beide ramen in den voorgevel. Door 't samenbinden dezer kozijnen ontstaat iets monumentaals, dat uit de algemeene stemming valt. Deze wanklank wordt bovendien nog versterkt door de poffertjeskraamgordijnen, die de bewoner, helaas, voor deze twee ramen gehangen heeft.

Ten slotte over de ligging van het huis in zijne omgeving nog de volgende opmerking.

In 't algemeen zal de directe omgeving van een huis niet alleen moeten aanpassen aan de architectuur, maar ook aan haar dienstbaar moeten worden gemaakt. De tuin zal als 't ware de verruiming van de woning moeten zijn. De architectuur zal zich met de strakheid en weloverwogenheid harer vormen in den tuin, moeten voortzetten.

Evenwel waren de „Zwarte Heuvels” — het tegenwoordige „Oosterpark” — ter plaatse zoo mooi begroeid, dat het een misdaad zou zijn geweest deze rijke natuur te styleeren tot een strengen architectonischen tuin. Hier is de ontwerper omgekeerd te werk gegaan; hij heeft het huis ondergeschikt gemaakt aan de omgeving. Met het noodige ontzag voor de



MODERNE LANDHUIZEN.
PLATTEGROND VAN HUIZE „DENNENHUT”.

hooge dennen en gevoel voor schilderachtigheid — tegenpool der bouwkunst — heeft de tuinarchitect Otto Schulz wat ruimte om het huis gemaakt, — de mooiste groepen boomen sparend — en hier en daar met bloemen, heesters en mosbeekleding, zonder het oorspronkelijk karakter te niet te doen, de oer-oude bosnatuur omgewerkt tot een menschenlijken tuin. A. B.

HOE DE DIEREN SPREKEN

45) DOOR WILLIAM J. LONG.

Met toestemming van den schrijver vertaald door
S. CILIA STOFFEL.

(Slot).

DAAR hij uit een knipoogje van me niets wijzer werd, ging hij in een reeks van zijwaartsche sprongen om den boom heen, om 't gezicht eens van den anderen kant te hebben; toen hipte hij op en neer, nu eens aan dezen, dan aan genen kant, terwijl hij aldoor een zacht verbaasd gesnater liet hooren. Zelfs toen ik met stukjes hout naar hem begon te schieten (want hij werd al gauw ongeduldig en viel de pratende waschberen met een onbetamelijk gehamer in de rede), maakte hij niet doodverschrikt dat hij wegwam, maar ging hij 't ding waarmee gegooid was en dat kletterend vlak bij hem neerviel twee keer na, als om te vragen: „Nou, wat ter wereld liet *jou* vliegen?” Weldra uitte hij een kreet, niet de luide, hooge, langgerekte noot, die we uit de verte van hem hooren, maar een zacht, vleidend *a-koe! a-koe!* Slechts twee keer herhaald. Zijn roep werd op een andere wijs beantwoord, het leek me een vrugende wijs, waarop hij wegschoot en binnen een minuut weer verscheen, door een anderen kuifspecht vergezeld.

Maar genoeg van zulke tafereelen! Ze verschijnen blijde voor mijn geestesoog, wanneer ik me maar een geliefkoosd plekje in de bosschen te binnen roep, maar vervliegen snel wanneer ik ze tracht vast te houden of te beschrijven, en onder 't verdwijnen doen ze me beseffen dat de betoovering van eenzame meren, de kameraadschap van boomen, het boeiende van natuurwezens die zich verschuilen en weer komen kijken met oogen rond van nieuwsgierigheid naar een vreemde die aankomt — dat het dingen zijn die nooit in woorden gevangen kunnen worden: het beste ontsnapt altijd onder 't vertellen. Ik wilde slechts zeggen (toen mijn pijnboom zijn kruin omhooghief in 't licht van een avondhemel, en toen in mijn verbeelding de otterfamilie weer langsden oever telkens wegschuilend aankwam, en de hertebok en de kuifspecht me in de rede vielen om me dringend te vragen toch vooral het gelukkigste deel van de geschiedenis niet te vergeten eer ik eindigde), dat me veel prettige herinneringen begroetten terwijl ik het stille pad afkwam na een lange afwezigheid. In de verte klonk een lustig gekwaak; mijn verbeelding schilderde zich de zwarte eenden aan het uiteind van de strook elzen, met zonnig water en vuurrood veen en wazig-groene lariksen om zich heen als een lijst voor het tafereel; en toen vervlogen al die mooie verwachtingen in rook.

Voordat ik mijn meertje bereikt had, voordat ik er zelf de glinstering van zag om me te verwelkomen, ging ik bij elken stap tot over de randen van mijn laarzen in 't water, waar ik ze vroeger altijd droog had kunnen neerzetten.

Er was een ramp gebeurd in mijn afwezigheid; het heele veen stond onder; er was geen waas van teer groen omheen, maar er stonden slechts geraamten van boomen, droevig verstand. In mijn hart voer ik uit tegen de houthakkers, wier vernielend werk de ondergang is van elke plek waar ze



Foto C. Steenbergh.

HUIZE „DENNENHUT”, GEZIEN VAN HET NOORD-OOSTEN.

komen, tot ik eindelijk naar een open gedeelte waadde, dat uitzicht over mijn meertje gaf; en het eerste wat ik opmerkte toen mijn oogen over het bekende tooneel gleden, was een beverhut brutaalweg op den oever als een waarschuwing dat er nu een ander baas was.

Het is waar dat goede gaven altijd nog mooier schijnen als ze ons ontgaan: niet voordat ik dat ruwe bewijs van ont-eigening ontdekte, wist ik hoeveel vreugde mijn meertje mij gegeven had. De eenzame schoonheid, die me als een psalm tot rust kon brengen, of als het woordeloze gebed van een Indiaan; wat ik af en toe opving van 't wilde goedje waar het thuis was en onbevreesd; de opeenvolging van lieflijke tafereelen, op een zonnigen middag, of onder de gedempte schemering, of in den verwachtenden morgen eer de schaduwen komen — dat alles was plotseling vervlogen, weggedreven door beesten, die in den modder wroetten, die 't zich in hun botten kop gezet hadden dat ze dieper water moesten hebben om de plaats die zij zich voor hun huis van takken hadden uitgekozen. Het was al te erg, al te hopeloos! Ik had dien ondergang kunnen voorkomen wanneer ik 't maar geweten had; maar nu was het onherstelbaar. Dus toog ik met een heel andere belangstelling en nog vol wrok dat mijn meertje wel zoo in den grond bedorven was als een

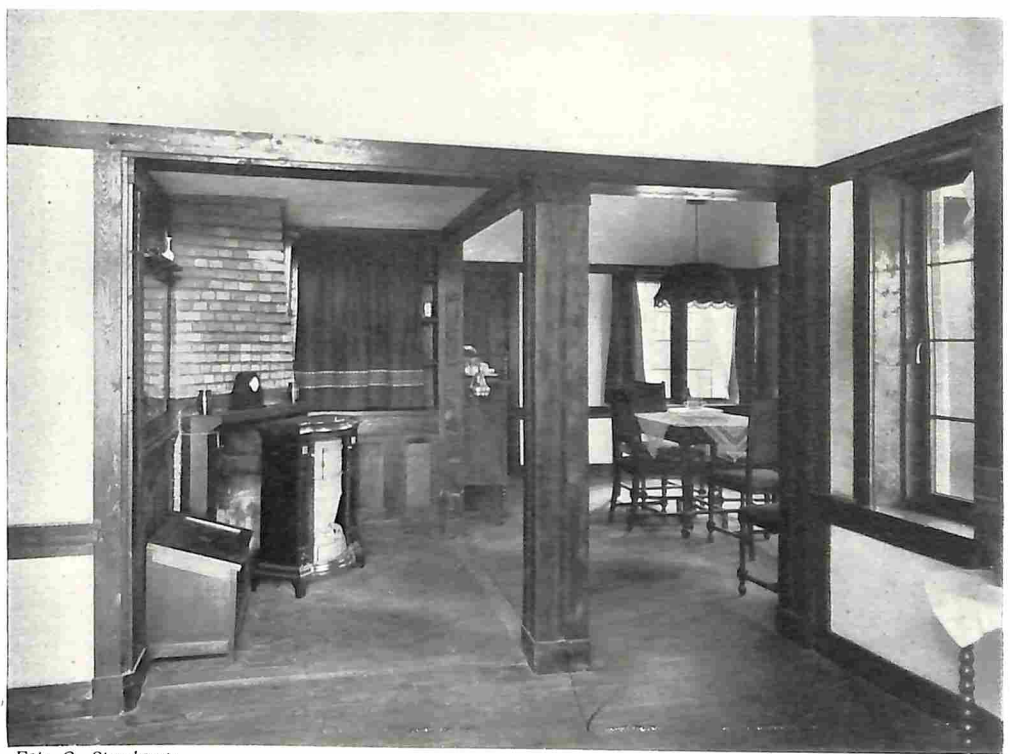


Foto C. Steenbergh.

HUIZE „DENNENHUT”. DOORKIJKJE VAN DE WOON- NAAR DE EETKAMER

houthakker het maar had kunnen vernielen, om het overstromde gebied heen, om het werk van den bever aan den uitgang te onderzoeken.

XV. BEVERWERK.

Aan het benedeneinde van mijn meertje, tusschen de lariksen verscholen, stroomde er een nietig watertje uit, dat op mijn eersten ontdekkingstocht niet gemakkelijk te vinden was geweest en dat ik later bijna onmogelijk kon volgen. Onder een gevallen boomstam, zoo overveerd en mossig dat hij een stuk van den natuurlijken oever leek, ontsnapte een hoeveelheid water zonder rimpel of gemurmel, en dwaalde heen onder buigende grashalmen om zich in een elzenmoeras te verliezen, waar ontelbare geulen het een tragen doorgang verleenden. Van het moeras vond het zijn weg kruipend tusschen zwaar neerhangende ceders naar een beekje, dat al zingend ver naar beneden liep door de bosschen naar het Opper-Pijnboom-Meer; en daarachter was aan den overkant een lang stilstaand water en dan de Pijnboomrivier, die haar kronkelenden loop nam door een onbereisde streek naar den Penobscoot. De naaste bevers, een kolonie van vier hutten die ik aan een verborgen zijtak van den Pijnboomrivier ontdekte, waren twaalf of vijftien mijlen weg, zooals 't water stroomde; toch had een onderzoekende familie dien heelen afstand in alle eenzaamheid afgelegd, bij elke bocht geleid door den smaak van verre bronnen, tot ze den een na den een onder den gevallen boomstam waren doorgekropen en mijn meertje binnengekomen, dat eenzaam genoeg was om zelfs aan zulke voortrekkers te voldoen. Ze hadden eerst de ligging uitgezocht voor hun nieuwe woning, op een landtong die uitzicht gaf over de benedenhelft van het meer, en waren toen teruggekeerd naar den uitgang om het water te doen stijgen.

Hun dam was een zeldzaam stuk natuurlijke waterbouwkunde; dat moest ik wel bekennen, zelfs al wilde ik dat ze een andere plaats hadden uitgekozen om hun kunst ten toon te spreiden. Toen ze er achter waren waar het water ontsnapte, hadden ze de opening onder den boom dicht gestopt en er een wal van modder en elzestruiken dicht gemaakt. Deze wal was aan weerskanten van den stroom een twaalf of meer voet uitgelegd, met naar voren gebogen einden (stroomop naar het meer), zoodat zij een heel mooi geronden boog vormden. In een kleine rivier of daar waar weinig stroom is, zooals hier 't geval was, bouwen bevers bijna zonder uitzondering een rechten dam; en waar snel vlietend water een steviger of gebogen bouwsel vraagt, leggen ze den bollen kant naar den stroom; maar hier hadden ze beide regels omgekeerd om de een of andere reden, of door een ingeving die ik niet peilen kon — behalve als ik het onwaarschijnlijke aannam dat de dieren van den beginne af den uitslag van hun werk konden voorzien. De voltooide dam was verwonderlijk goed, zooals men zien zal; maar of het tengevolge van berekening of van een gelukkige proefneming was, of doordat ze zoo maar met het water waren meegegaan, zou slechts een zekere oude bever kunnen vertellen.

Aangezien er geen andere uitgang voor mijn meertje was, waren de bevers genoodzaakt hier te bouwen; maar de ligging was lang niet gunstig omdat het land overal even laag was naar alle kanten; en nauwelijks hadden ze hun dam

voltooid, of 't wassende water vloeide om beide einden heen. Om dit te verhelpen schoven ze een gebogen vleugel naar voren uit beide uiteinden van hun eersten boog, zoodat de lijn van hun dam nu een aardige drieboog was. Weer en nog eens sloop het afstromende water om het beletsel; elken keer voegden de bevers er nog meer gebogen zijstukken aan toe, nu eens aan deze zijde, dan aan gene en bogen ze gestadig naar voren tot de kop van hun dam aan een reusachtige schelp deed denken. Toen ze daarna 't water diep genoeg vonden voor hun doel, legden ze aan weerskanten van hun dam uit de einden een rechten vleugel en lieten hun werk op de hellingen van twee heuvels in de bosschen rusten, een meter of vijftig van elkaar — dit in een rechte lijn, of langs het slot van de schelp: als het over de bogen gemeten werd, was hun dam drie- of viermaal die lengte. Hun volgende taak was een hut op de landtong stroomop te bouwen; daarna groeven ze door het veen een geul naar het naaste loofhoutboschje en velden een flink gedeelte van de boomen voor de bast van hun wintervoorraad. De takken van deze boomen waren in gemakkelijk te hanteeren stukken geknaagd, door de geul gevlot en tot een grooten voedselstapel opgetast in het diepe water bij de hut.

Toen ik den dam vond, gebruikten verscheiden herten (naar de prenten te oordeelen) zijn rug al als pad om van het overstromde land aan den eenen kant van het meer naar den anderen te komen. Van weerskanten uit voerde een wildpad langs den oevernaarboven, niet langer langs de paden die sinds onheuglijke tijden door 't veen gingen, dat met al zijn kleurenpracht overstromd was, maar het baande zich een nieuwen, minder begaanbaren weg door 't donkere naaldhout. Toen ik een dezer paden volgde, bracht het me om 't geheele meer heen, zeker van zijn weg, tot ik bij den „zoutlik” kwam; daar hield het aarzelend op en verliep in doellooze uitloopertjes. Waar eens de grond was



RIGI-PANORAMA BIJ ZONSONDERGANG.

platgetreden door vele pootjes, was nu geen grond te bekennen. De kostbare wel, waar wel duizend geslachten van herten zich hadden verpoosd, was in een troosteloozen watervloed verdwenen. Twee keer bespiedde ik de plek van 's morgens vroeg tot uilen de schemering begonnen in te luiden met hun geroep; in dien tijd verschenen er slechts een paar dieren, alleen, met lange tusschenpoozen; en nadat ze rondgedwaald hadden, alsof ze iets zochten en het niet vonden, verdwenen ze in de schemerige bosschen.

En zoo ging ik heen; keek voor het laatst droevig naar het meertje, als naar een plek die me had toebehoord, die ik lief had gehad, maar die in andere handen was overgegaan. Ofschoon de wilde eenden er nog broeden of er zich verzamelen, is het niet langer hetzelfde. Er is geen rustig plekje om er te spieden hoe 't water danst met den wind, of fronst tegen de wolk, of glimlacht tegen den zonschijn; de kleine lariksen staan alle dood naast hun voorvaders; het tapijt van kleurig mos is slechts een herinnering. Wanneer de bevers er op uittrekken om een afgelegener oord op te zoeken, zal ik hun dam breken en het water tot zijn vroeger peil doen terugkeeren. Als ik dan het geluk heb om lang genoeg te leven dat er weer een rand van lariksen gegroeid is, en een ander mostapijt om vuurrood te tinten onder de afnemende zon, zal het misschien nog eens mijn meertje weer zijn.

EINDE.